

relevance of the study lies in the implementation of a scientific and practical review of the interaction of Ukrainian civil society with public authorities in the conditions of the Russian-Ukrainian war.

The civil society of Ukraine, which is currently in a state of war, is considered not only as a collection of free individuals, but also as a society built on fair relations. In the conditions of war, the processes of the formation of a democratic legal state and the institutionalization of civil society in Ukraine proceed simultaneously and in parallel, complementing each other. It is worth stating that they are still far from perfection.

It was found that the institutions of civil society are voluntary public organizations and public movements; independent mass media as a source of public opinion; elections and referenda as a mechanism for implementing democracy and identifying public opinion; charitable foundations, volunteer organizations; religious organizations; professional, creative unions and other subjects.

The full-scale invasion of Russia into Ukraine, which began on February 24, 2022, became the impetus for the accumulation of mechanisms for the formation and development of strong and coordinated interaction between state authorities and civil society institutions. However, the path to victory is not easy, and therefore requires significant reforms and improvement of such mechanisms.

On the basis of the analysis of scientific sources and statistical data, it was established that: the civil society of Ukraine in the conditions of war is the basis for the construction of a European legal and democratic state, and in today's conditions, changes in the legislation of Ukraine are necessary, which would complement the legal regulation of the activities of civil society institutions; civil society institutions should continue to exercise control over state authorities in wartime conditions; volunteer funds and charitable organizations from the first days of the war and until today are the foundation of changes in the civil society of Ukraine.

Keywords: *legal support, civil society, war, public authorities, state, public organizations, civil society.*

УДК 340.1

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-1-82-89

Сергій БАНДУРКА®

доктор філософії з права,

докторант

*(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків, Україна)*

ПОНЯТТЯ СИСТЕМИ ТА СТРУКТУРИ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

Розглянуто поняття соціальної системи взагалі та системи адвокатури зокрема. Охарактеризовано окремі елементи структури адвокатури – складової цілісного комплексу адвокатури як недержавного самоврядного інституту, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі. Досліджено структуру адвокатури в її взаємозв'язку та організаційній єдності, що забезпечує принцип самостійного вирішення питання організації і діяльності адвокатури відповідно до законодавства.

Зазначено, що правову основу здійснення адвокатської діяльності складають: Конституція України, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Кримінальний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Цивільний процесуальний кодекс України, інші кодекси та закони України, Правила адвокатської етики та інші нормативно-правові акти, що тією чи іншою мірою регламентують захист прав і свобод людини і громадянина та законних інтересів юридичних осіб в Україні.

Аргументовано, що адвокатура України виконує роль єдиного незалежного недержавного самоврядного інституту, що забезпечує захист прав і свобод людини і громадянина та законних інтересів суспільства і державних органів на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів.

Ключові слова: *адвокатура, адвокатська діяльність, система, структура, захист прав і свобод, надання правової допомоги.*

© С. Бандурка, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-1928-4566>

lawyerkyiv895@gmail.com

Постановка проблеми. Адвокатура діє в складній системі правовідносин, реалізація яких регулюється різними галузями законодавства України та міжнародно-правовими актами, визнаними Україною. Система і структура адвокатури має складний розгалужений характер та свої особливості, що обумовлені відносною самостійністю й незалежністю організаційних форм адвокатської діяльності та демократичними взаємозв'язками між різними організаційними формами адвокатського самоврядування.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Наукові дослідження системи і структури адвокатури України здійснювали такі вчені, як: Н. Бакаянова («Міжнародні стандарти адвокатури: поняття, система, класифікація») [1], Т. Вільчик («Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі») [3], М. Завальний («Адвокатура в системі недержавних суб'єктів правоохорони України») [4], А. Молдован, Т. Тилик («Адвокатура України») [6], В. Святоцька («Адвокатура в Україні в світлі євроінтеграційних прагнень») [11], С. Фурса, Н. Бакаянова («Адвокатура України. Організація адвокатури») [13]. Дослідженнями системи і структури в різних аспектах займалися також О. Святоцький, О. Хотенець, І. Семенюк, Ю. Аляпін та ін.

Мета і завдання статті полягають у тому, щоб охарактеризувати систему та структуру організації адвокатури в сучасних умовах, виявити правові прогалини в організаційних формах адвокатської діяльності та запропонувати авторське бачення заходів удосконалення останніх.

Вклад основного матеріалу. Адвокатура має свої організаційні форми системи і структури, що є підсистемою в системі соціального управління.

Соціальне управління у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні є явищем системним, різноплановим і багатоаспектним, воно містить низку елементів, тісно пов'язаних між собою.

Дослідження системи захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні і ролі та місця адвокатури в цій системі передбачає вивчення цілого комплексу різних складових, різних підсистем, котрі в цілому складають систему державного і суспільного захисту прав і свобод людини.

«При визначенні поняття «системи» враховується його найтісніший взаємозв'язок з поняттям цілісності, структури, зв'язку, елементів, відносин, підсистем тощо. Поняття «система» має надзвичайну сферу застосування – практично кожен об'єкт може бути розглянутий як система. Системність – об'єктивна властивість усіх складових об'єктів, з якими доводиться мати справу в процесі управління. Особливий інтерес ставить поняття «соціальна система», яка визначається як структурний елемент соціальної реальності, певне цілісне утворення, основними елементами якого є люди, їх зв'язки і взаємодія. Це об'єднання людей, які спільно реалізують деяку програму чи мету і діють на основі певних норм, процедур, правил» [2, с. 103].

Соціальна система, котрою є система адвокатури України, на відміну від загального поняття «система», має низку додаткових значущих ознак: ієрархія статусів елементів, наявність у системі механізмів самоврядування, самосвідомість об'єктів і суб'єктів управління, система цінностей, формальні та неформальні відносини та ін.

Існують різні визначення поняття «система», котру слід розуміти насамперед як щось ціле, створене з окремих частин, що характеризуються відповідними завданнями, цілями, повноваженнями і певним місцем у системі. Елементами системи права є Конституція України, кодекси законів, інші закони, нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, інші нормативно-правові акти.

В. Плішкін визначав систему як сукупність взаємодії компонентів, що у своїй єдності створюють певну цілісність із своїми ознаками. Система – це сукупність елементів, що утворюють єдине ціле і взаємодіють один із одним, а також із навколишнім середовищем [7].

С. Пономарьов відзначав, що система характеризується ознаками, що відображають безліч елементів, об'єднаних спільною метою, наявністю зав'язків між ними, цілістю і єдністю елементів, структурою та ієрархічністю, відносною самостійністю, чітко вираженим управлінням [9, с. 33].

Елементи будь-якої системи знаходяться між собою в певних взаємозв'язках, вони і взаємопов'язані, і одночасно впливають один на одного. Становище кожного елемента, його діяльність, функціонування залежать від інших елементів, від системи в цілому.

Отже, під системою слід розуміти сукупність певної множини суб'єктів і

об'єктів, на які спрямована її дія і між якими існують певні зв'язки. Система може мати підсистеми, що складаються з ізольованих елементів (або груп елементів), котрі не мають зав'язків з іншими елементами системи. Поняття «система» (від грецьк. *systemus* – ціле, об'єднане із частин, з'єднане) позначає єдність. Одні автори визначали систему як комплекс взаємодіючих компонентів, а інші – як множину взаємопов'язаних елементів, що відокремлена від середовища і взаємодіє з ним як ціле.

Систему захисту прав та свобод людини і громадянина об'єднує діяльність із захисту прав і свобод людини і громадянина, котру здійснюють Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації, система судів загальної юрисдикції та спеціалізованих судів, Конституційний Суд України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, органи прокуратури, адвокатура, інші правозахисні організації та правоохоронні органи.

Система органів та посадових осіб різних рівнів, котрі уповноважені захищати права і свободи людини і громадянина, визначається Конституцією та законами України.

Система адвокатури України є недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництво та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [10]. Її складають усі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність.

Адвокати можуть здійснювати адвокатську діяльність у трьох організаційних формах, зокрема, індивідуально, можуть створювати адвокатське бюро, що є юрисдикційною особою, або утворювати адвокатське об'єднання, що є юридичною особою, котра створена шляхом об'єднання двох або більше адвокатів (учасників) і діє на підставі статуту.

В Україні діє Єдиний реєстр адвокатів України. Ведення Єдиного реєстру адвокатів України з метою зберігання та надання достовірної інформації про чисельність і персональний склад адвокатів забезпечує Рада адвокатів України.

Адвокати мають право створювати в установленому Законом порядку місцеві, всеукраїнські і міжнародні об'єднання.

З метою належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні згідно із Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» діє адвокатське самоврядування.

Стаття 43 вказаного Закону передбачає, що адвокатське самоврядування ґрунтується на принципах виборності, гласності, обов'язковості для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування, підзвітності, заборони втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката.

Адвокати України об'єднані в Національну асоціацію адвокатів України, що є недержавною некомерційною професійною організацією, утворена з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування і є організаційною системою адвокатури України.

Згідно зі ст. 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» Національна асоціація адвокатів України:

– представляє адвокатуру України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності, громадськими об'єднаннями та міжнародними організаціями, делегує представників до органів державної влади;

– захищає професійні права адвокатів та забезпечує гарантії адвокатської діяльності;

– забезпечує високий професійний рівень адвокатів України;

– забезпечує доступ та відкритість інформації стосовно адвокатів України;

– виконує інші функції відповідно до цього закону.

Система адвокатського самоврядування в адвокатському середовищі реалізується через діяльність таких організаційних форм, як:

– з'їзд адвокатів України;

– Рада адвокатів України;

- Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури;
- Вища ревізійна комісія адвокатури;
- конференція адвокатів регіону;
- кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури;
- ревізійні комісії адвокатів регіонів.

Органи адвокатського самоврядування об'єднує Національна асоціація адвокатів України [12].

Національна асоціація адвокатів України утворюється з'їздом адвокатів України та може бути реорганізована лише з'їздом адвокатів України. Ліквідація Національної асоціації адвокатів України може бути здійснена тільки за рішенням з'їзду адвокатів України.

Вищим органом адвокатського самоврядування є з'їзд адвокатів України, що скликається Радою адвокатів України не рідше одного разу на три роки. У період між з'їздами адвокатів України функції адвокатського самоврядування виконує Рада адвокатів України, що підконтрольна та підзвітна з'їзду адвокатів України. Повноваження і порядок роботи Ради адвокатів України визначається положенням про Раду адвокатів України та законодавством про адвокатуру.

Рада адвокатів, як структурний і керівний елемент системи адвокатури, виконує такі завдання:

- складає порядок денний, забезпечує скликання та проведення з'їзду адвокатів;
- визначає квоту представництва, порядок висування та обрання делегатів конференції адвокатів регіонів, з'їзду адвокатів України;
- забезпечує виконання рішень з'їзду адвокатів України;
- здійснює організаційне, методичне, інформаційне забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України;
- здійснює контроль та координує діяльність рад адвокатів регіонів, виконує інші функції з питань реалізації адвокатського самоврядування.

Відповідно до ст. 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» засідання Ради адвокатів України скликаються головою Ради адвокатів України, а в разі його відсутності – одним із заступників голови не рідше одного разу на два місяці. Засідання Ради адвокатів України може бути також скликане за пропозицією не менш як однієї п'ятої від загального складу членів цієї ради.

Голова Ради адвокатів України за посадою є головою Національної асоціації адвокатів України. Він представляє Раду адвокатів України та Національну асоціацію адвокатів України в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях, перед громадянами.

Голова Ради адвокатів України забезпечує скликання та проведення засідань Ради адвокатів України, розподіляє обов'язки між своїми заступниками, організовує і забезпечує ведення діловодства Ради адвокатів України, розпоряджається коштами і майном Національної асоціації адвокатів України відповідно до затвердженого кошторису, організовує і забезпечує роботу секретаріату Національної асоціації адвокатів України, вчиняє інші дії, передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», положенням про Раду адвокатів України, статутом Національної асоціації адвокатів України, рішеннями Ради адвокатів України і з'їзду адвокатів України.

Рішення з'їзду адвокатів України та Ради адвокатів України є обов'язковими до виконання всіма адвокатами.

Рішення конференцій та рад адвокатів регіонів є обов'язковими до виконання адвокатами, адреси робочих місць яких знаходяться у відповідному регіоні та відомості про яких включено до Єдиного реєстру адвокатів України.

Рішення органів адвокатського самоврядування набувають чинності з дня їх прийняття, якщо інший строк не передбачений рішеннями.

Організаційними формами адвокатського самоврядування в системі адвокатури України є конференції адвокатів регіону, рада адвокатів регіону, Рада адвокатів України, з'їзд адвокатів України.

Адвокатське самоврядування здійснюється через діяльність конференцій адвокатів регіону, рад адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, ревізійних

комісії адвокатів регіонів, Вищої ревізійної комісії адвокатури, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України. У зв'язку з окупацією Криму, частин Донецької та Луганської областей на окупованих територіях адвокатське самоврядування тимчасово не діє.

У період між конференціями адвокатів регіону функції адвокатського самоврядування у регіоні виконує рада адвокатів регіону.

Рада адвокатів регіону виконує такі функції:

- представляє адвокатів регіону;
- складає порядок денний, скликає та забезпечує проведення конференції адвокатів регіону;
- забезпечує виконання рішень конференції адвокатів регіону, здійснює контроль за їх виконанням;
- здійснює інформаційно-методичне забезпечення адвокатів регіону, сприяє підвищенню їхньої кваліфікації;
- приймає присягу адвоката України;
- виконує інші обов'язки з реалізації адвокатського самоврядування в регіоні, виконання рішень конференцій адвокатів регіону, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України.

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури регіону утворюється з метою визначення рівня фахової підготовленості осіб, які виявили намір отримати право на заняття адвокатською діяльністю, та вирішення питань щодо дисциплінарної відповідальності адвокатів.

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури підконтрольна та підзвітна конференції адвокатів регіону.

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури є юридичною особою і діє відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», інших законів України та положення про кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури.

Установчим документом кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури є положення про кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, що затверджується Радою адвокатів України.

Для здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю ради адвокатів регіону та кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури утворюється і діє ревізійна комісія адвокатів регіону.

Ревізійна комісія адвокатів регіону підконтрольна і підзвітна конференції адвокатів регіону.

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія в системі адвокатури України є колегіальним органом, завданням якого є розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури.

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури підконтрольна і підзвітна з'їзду адвокатів України та Раді адвокатів України.

Голова Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури представляє Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях, перед громадянами.

Голова Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури забезпечує скликання та проведення засідань Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, розподіляє обов'язки між своїми заступниками, організовує і забезпечує ведення діловодства у Вищій кваліфікаційно-дисциплінарній комісії адвокатури, розпоряджається коштами і майном Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури відповідно до затвердженого кошторису, вчиняє інші дії, передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», положенням про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури, рішеннями Ради адвокатів України і з'їзду адвокатів України.

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури є юридичною особою і діє відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», інших законів України та положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури.

Установчим документом Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури є положення про Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури,

що затверджується з'їздом адвокатів України.

Для здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю Національної асоціації адвокатів України, її органів, рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, діяльністю ревізійних комісій адвокатів регіонів утворюється і діє Вища ревізійна комісія адвокатури, що підконтрольна і підзвітна з'їзду адвокатів України.

Голова та члени Вищої ревізійної комісії адвокатури обираються з'їздом адвокатів України строком на п'ять років із-поміж адвокатів, стаж адвокатської діяльності яких становить не менше п'яти років. Кількість членів Вищої ревізійної комісії адвокатури визначається з'їздом адвокатів України.

Голова, член Вищої ревізійної комісії адвокатури не можуть одночасно входити до складу ревізійної комісії адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, ради адвокатів регіону, Ради адвокатів України, комісії з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги.

Адвокатура України в системі захисту прав і свобод людини і громадянина не діє ізольовано, вона тісно співпрацює з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами і правозахисними організаціями. Взаємодія адвокатури з органами держави та іншими суб'єктами владних повноважень, з організаціями, установами і підприємствами незалежно від форм власності здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфліктів інтересів.

Адвокатура здійснює захист, що полягає в забезпеченні захисту прав і свобод та законних інтересів конкретних осіб, які мають статус підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. Адвокатура надає і інші види правової допомоги, зокрема: надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складання заяв, скарг та процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також сприяння їх відновленню в разі порушень.

Адвокатура України здійснює також представництво, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні.

Адвокатська діяльність – це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту, а також забезпечення доступу до правосуддя. Відзначимо, що адвокати надають саме правову допомогу, а не юридичні послуги, тобто основною метою є саме допомога людям, а не «справа наживи». Це одна з головних відмінностей адвокатів від просто юристів-підприємців.

Це вільна професія, представники якої можуть практикувати як самозайняті особи (працювати на себе з помічниками або без таких), індивідуально або об'єднавшись із іншими адвокатами.

Адвокатура в системі захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні є винятковим правовим явищем. Стаття 59 Конституції України проголошує: «Кожен має право на правову допомогу. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура» [5].

Діяльності адвокатури стосується і низка інших положень Конституції України, зокрема, нормами ст. 38, 22, 62, 63, 129 на державу покладається обов'язок всіма можливими засобами захищати права та свободи всіх людей і громадян, які мають в

суспільстві і державі найвищу соціальну цінність.

А. Подоляка зауважує, що, зважаючи на зміст указаних статей Конституції України, можна дійти висновку, що правова допомога є ніщо інше, як один із механізмів здійснення соціальної функції захисту прав громадян. Тобто насамперед держава повинна захищати своїх громадян, які знаходяться на території України, від порушень та обмежень їхніх прав і свобод [8].

Задля реалізації прав і свобод людини і громадянина держава зобов'язується створити необхідні матеріальні, організаційні, соціальні, політичні, ідеологічні та юридичні умови для найповніших можливостей використання людиною своїх прав і свобод.

Висновки. В умовах воєнного стану, оголошеного в Україні у зв'язку з російською агресією, система і структура адвокатури не змінилися, але діяльність адвокатури здійснюється з урахуванням вимог такого правового режиму.

Забезпечення прав і свобод всіма органами влади неможливе без адвокатури. Адвокатура в захисті прав і свобод людини дотична до діяльності всіх інститутів влади, у взаємодії з якими вона здійснює представництво, сприяє захисту прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб в усіх органах, установах, організаціях.

Після війни Україні знадобиться нове законодавство, що врахує уроки і висновки воєнного стану, зокрема, необхідний новий закон про адвокатуру, котрий регулював би основні аспекти діяльності адвокатури в різних ситуаціях з урахуванням умов повоєнного часу.

Роль адвокатури в захисті прав і свобод людини під час війни зростає у зв'язку зі значним збільшенням постраждалих від військових дій, обстрілів та бомбардувань мирного населення, втрати рідних і близьких людей.

Адвокатура керується нормами Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», але має враховувати і можливі обмеження, обумовлені введенням воєнного стану на території України. Необхідно враховувати ті обставини та умови, за яких адвокатура має вирішувати свої завдання під час дії воєнного стану і з якими в мирний час вона не стикалася. Пропонується в повоєнний час удосконалити законодавство України про адвокатуру з тим, щоб воно ефективно регулювало діяльність адвокатури в різних ситуаціях, зберігаючи головні принципи функціонування цього інституту – незалежність системи та структури адвокатури, адвокатське самоврядування та гарантії адвокатської діяльності.

Список використаних джерел

1. Бакаянова Н. М. Міжнародні стандарти адвокатури: поняття, система, класифікація. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2. Ч. 1. С. 226–229.
2. Бандурка О. М. Адміністративний процес України : монографія. Харків : «Майдан», 2019. 422 с.
3. Вільчик Т. Б. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі. *Право України*. 2014. № 11. С. 243–250.
4. Завальний М. В. Адвокатура в системі недержавних суб'єктів правоохорони України. *Форум права*. 2017. № 3. С. 47–52.
5. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Молдован А. В., Тилик Т. М. Адвокатура України : навч. посібник. Київ : Алерта, 2013. 256 с.
7. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підруч. / за ред. Ю. Ф. Кравченка. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 1999. 702 с.
8. Подоляка А. М. Захист прав і свобод громадянина засобами адвокатури. *Наше право*. 2008. № 4. Ч. 2. С. 12–17.
9. Пономарьов С. П. Адміністративно-правове забезпечення діяльності сектору безпеки і оборони України : монографія. Харків : «Майдан», 2018. 470 с.
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
11. Святоцька В. О. Адвокатура в Україні в світлі євроінтеграційних прагнень. *Право України*. 2015. № 10. С. 105–112.
12. Система органів адвокатського самоврядування в Україні. *Національна Асоціація Адвокатів України*. URL : <https://unba.org.ua/naau>.
13. Фурса С. Я., Бакаянова Н. М. Адвокатура України. Організація адвокатури. Київ : Алерта, 2016. 864 с.

Надійшла до редакції 29.02.2024
Прийнято до опублікування 11.03.2024

References

1. Bakaianova, N. M. (2016) Mizhnarodni standarty advokatury: poniattia, systema, klasyfikatsiia [International standards of advocacy: concept, system, classification]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Vyp. 2. Ch. 1, pp. 226–229. [in Ukr.].
2. Bandurka, O. M. (2019) Administratyvnyi protses Ukrainy [Administrative process of Ukraine] : monohrafiia. Kharkiv : «Maidan». 422 p. [in Ukr.].
3. Vilchuk, T. B. (2014) Advokatura ta hromadianske suspilstvo u pravovii derzhavi [Advocacy and civil society in the rule of law]. *Pravo Ukrainy*. № 11, pp. 243–250. [in Ukr.].
4. Zavalnyi, M. V. (2017) Advokatura v systemi nederzhavnykh subiektiv pravookhorony Ukrainy [Advocacy in the system of non-state law enforcement entities of Ukraine]. *Forum prava*. № 3, pp. 47–52. [in Ukr.].
5. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. [The Constitution of Ukraine dated June 28, 1996]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141. [in Ukr.].
6. Moldovan, A. V., Tylyk, T. M. (2013) Advokatura Ukrainy [Bar of Ukraine] : navch. posibnyk. Kyiv : Alerta. 256 p. [in Ukr.].
7. Plishkin, V. M. (1999) Teoriia upravlinnia orhanamy vnutrishnikh sprav [Theory of management of internal affairs bodies] : pidruch. / za red. Yu. F. Kravchenka. Kyiv : Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy. 702 p. [in Ukr.].
8. Podoliaka, A. M. (2008) Zakhyst prav i svobod hromadianyna zasobamy advokatury [Protection of the rights and freedoms of a citizen by means of advocacy]. *Nashe pravo*. № 4. Ch. 2, pp. 12–17. [in Ukr.].
9. Ponomarov, S. P. (2018) Administratyvno-pravove zabezpechennia diialnosti sektoru bezpeky i oborony Ukrainy [Administrative and legal support of the activity of the security and defense sector of Ukraine] : monohrafiia. Kharkiv : «Maidan». 470 p. [in Ukr.].
10. Pro advokaturu ta advokatsku diialnist [About advocacy and advocacy] : Zakon Ukrainy vid 05 lypnia 2012 r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2013. № 27. St. 282. [in Ukr.].
11. Sviatotska, V. O. (2015) Advokatura v Ukraini v svitli yevrointehratsiinykh prahnen [Advocacy in Ukraine in the light of European integration aspirations]. *Pravo Ukrainy*. № 10, pp. 105–112. [in Ukr.].
12. Systema orhaniv advokatskoho samovriaduvannia v Ukraini [The system of self-governing bodies of lawyers in Ukraine]. *Natsionalna Asotsiatsiia Advokativ Ukrainy*. URL : <https://unba.org.ua/naau>. [in Ukr.].
13. Fursa, S. Ya., Bakaianova, N. M. (2016) Advokatura Ukrainy. Orhanizatsiia advokatury [Bar of Ukraine. Organization of the bar]. Kyiv : Alerta. 864 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Serhii Bandurka. Concepts of the system and structure of the bar of Ukraine. The article examines the concept of the social system in general and the legal system in particular. Separate elements of the structure of the bar are characterized as components of the whole complex of the bar as a non-state self-governing institution that ensures the implementation of representation protection and the provision of other types of legal assistance on a professional basis. The structure of the bar in its interrelationship and organizational unity, which ensures the principle of independent resolution of the issue of the organization and activity of the bar in accordance with the law, is studied.

It is shown that the legal basis for the practice of advocacy is the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On Advocacy and Advocacy", the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, other codes and laws of Ukraine, the Rules of Advocate Ethics and regulatory legal acts that, to one degree or another, regulate the protection of human and citizen rights and freedoms and the legal interests of legal entities in Ukraine.

It is argued that the Bar of Ukraine fulfills the role of a single independent non-state self-governing institution that ensures the protection of human and citizen rights and freedoms and the legitimate interests of society and state bodies based on the principles of rule of law, legality, independence, confidentiality and avoidance of conflict of interests. The role of the bar in the protection of human rights and freedoms during war is growing in connection with a significant increase in victims of military operations, shelling and bombing of the civilian population, loss of relatives and loved ones.

Keywords: *bar, advocacy, system, structure, protection of rights and freedoms, provision of legal assistance.*